

G u y C o m m e r m a n

Er was een tijd dat je nog kon wachten om te horen naar het niets

'Stille Sidders' ten huize van Julien Schoenaerts

foto's: Herman Selleslags

Er ontstond onlangs heel wat heisa in de media n.a.v. het verschijnen van het boek Schoenaerts van Stan Laurijssens. Sensatiezucht, lijkenpikkerij, verdraaiing van de werkelijkheid waren verwijten. De periode uit het leven van acteur Julien Schoenaerts die de auteur bijeen schreef kon niet bij iedereen op bijval rekenen. Vooral de jongste zoon Matthias Schoenaerts die zijn vader in die moeilijke periode had bijgestaan, was diep verontwaardigd. In september 1990 publiceerde Gierik (nr. 27) een gesprek/interview van Guy Commerman met Julien Schoenaerts. Het geeft een aparte, maar onthullende inkijk op de gemoedsgesteldheid van de acteur. Zelf vond Julien het een openhartig en raak portret. De redactie van Gierik vond het opportuun om dit opnieuw te publiceren. Een portie waarachtigheid in het debat.

Stille Sidders (Stirrings Still) is de laatste prozatekst van Samuel Beckett (1989) geschreven enkele maanden voor zijn dood.

De tekst werd vorig jaar in boekvorm uitgegeven in een oplage van 200 gesigneerde exemplaren tregen 1.000 pond per exemplaar bij John Calder Publishers. Op de vooravond van het verschijnen werd de tekst op de BBC voorgedragen en ook volledig afgedrukt in *The Guardian* van 3 maart 1989. En dus verkrijgbaar voor minder dan één pond.

Voor het eerst werd een tekst van Beckett door een Vlaamse vertaler aangapakt. Marie-Dominique Wiches 'flemish version' heeft net 'dat' iets meer dan de 'dutch version', wat ook het lers aan het Engels aan kruidigheid meegeeft.

Stille sidders is een briljante tekst die eigenlijk het gehele intellectuele en emotionele universum van Beckett samenbalt. Onmogelijk om dat samen te vatten. Het gaat alleen maar over een eenzame man, die aan tafel in zijn kamer, mijmert over het leven, het einde, over de wandelingen die hij maakte, over het open raam, het licht, de duisternis, de luidende klokken, over de kreten... en over hoe dit alles in zijn geest huist en vragen oproept en hoe hij als in een koorts-droom het einde tegemoet ijlt.

Wat heeft het leven anders om het lijf dan de verwondering erover, het aanvaarden ervan, ook het onvermijdelijke einde van dat bestaan: het enige ogenblik waarin alle mensen gelijk zijn.

Lezen, herlezen, niet te ver wegleggen. Enkele dagen later terugnemen, nog eens herlezen. Een tijdloze tekst.¹

Theater Malpertuis kocht de rechten voor slechts vijf opvoeringen. Julien Schoenaerts las de tekst. Niet meer dan 1872 eenvoudige woorden, die echter een waaier van nuances en betekenissen losweken. Ook 1872 redenen voor een gesprek met Julien Schoenaerts.

Een ruim appartement in de Antwerpse binnenstad. Een oase van rust. Je hoort niets van het opdringerige stadsrumoer. Julien en de hond verwelkomen me joviaal aan de deur.

- Kom mee naar de keuken. Zetten we koffie? Lust je een koekje of verkies je peperkoek?

Ik opteer voor een koekje; peperkoek kan soms zo kleverig tussen de tanden klitten. Terwijl Julien druk doende is met koffiezettoestanden, cirkelt een bijtje rond zijn hoofd.

Onthaal... met een bezige bij

- Maak je niet ongerust, ze doet niets. Ze begroet me elke dag. Hoor, ze zoemt achter mijn oor. Op de vensterbank staat een schoteltje met wat confituur. Zo houd ik ze zoet. En kijk hier, graantjes voor de duiven. Ach, dieren zijn zo dankbaar. We weten zo weinig van ze. Wellicht weten zij meer over ons. De mens is zo hoovaardig. Blind voor de prachtige natuur. De verbondenheid is zoek. Hé, waar liggen die koekjes nu?

We zitten aan de tafel in de leefkamer. Sober ingericht. Slechts één tekeningetje (van zoon Matthias) versiert de wand. Hier heerst toch warme ingetogenheid. Vreemd. Door het raam, dat op een binnenkoertje uitkomt, bemerk ik een torenspits. Er groeit een boompje op.

- Hoe komt nu zo'n boompje op de spits van een kerktoerentje? Heeft iemand dat daar geplant?

- Misschien een god-vergeten meiboompje?

- En waar kronkelen die wortels? Er moet toch aarde zijn? De natuur is ondoorgrondelijk. Kijk, daar in de dakgoot! Twee boeken. Die heb ik er ingezwierd. Twee bijbels...

Het lijken me eerder een stripverhaal en een of ander script. ik zie niet zo goed van ver. Misschien zijn het wel bijbels voor Julien? Ik zeg maar niets.

De aanleiding... die er eigenlijk geen is

- Tijdens de vakantie las ik wel driemaal Stille Sidders van Samuel Beckett. Ik vernam ook dat je de tekst vijf maal hebt voorgelezen. Beckett is een van je geliefde auteurs. Vanwaar die affiniteit?

Ondertussen knabbelt de hond aan mijn jasje dat over de stoelleuning hangt.

- Weet je dat mijn hond iets te maken heeft met de uitgave van *Stille Sidders*? ik wou dat Becketts woorden als sterren aan de hemel zouden flonkeren. Vandaar de witte opdruk op nachtblauw papier. Het is hetzelfde blauw als het gehemelte van de hond. Het gebroken wit is dat van zijn tanden. Een zaaaaaalgige hond.

Alsof het dier het begrepen heeft, komt het zijn kunstjes aan Julien vertonen.

- Toen we hem pas hadden, zochten we natuurlijk een naam. Tijdens een wandeling in het bos kwam mijn zoon-tje Matthias (12) met de oplossing aandragen. 'We noemen hem Brando, papa!' Stel je voor dat men in de pers bloklettert: '*Schoenaerts op stap met Brando!*'

Kinderen zijn soms geniaal. Dat ene tekeningetje aan de muur is van Matthias. Het stelt een bontkleurig indianenopperhoofd voor die ooit de beroemde brief aan de Amerikaanse president schreef. Over de verbondenheid van mens en aarde. Zie je die trieste ogen, die punthoed die naar de hemel reikt, die gekke oorbel? Heeft Matthias getekend toen hij acht was. Sindsdien niets meer. Gek toch kinderen, waar halen ze het? Het doet me denken aan de *Ecce homo* van Van Gogh. Aangrijpend mooi vind ik het portretje. Ach, al dat indianenverdriet...

Het geheim... dat er geen is

- Ik bedacht als titel voor dit gesprek 'Er was een tijd dat je nog kon wachten om te horen naar het niets..'

- Ja (stille). Ja, wie kan nog wachten in deze tijd? Wachten is immers tijdverlies. En horen naar het niets? De mensen horen, maar ze luisteren niet langer; ze kijken, maar ze zien niets; ze spreken, maar ze zeggen niets. In de natuur is het nooit volledig stil. Wie goed wil horen, kijken... wordt ontvankelijk voor de mysteries die hem omringen. Hij kan absorberen. Het grote geheim kan bij hem binnentreden.

Hij kan deelachtig worden aan het wachten. Ja, waarop?

Niet één blad is hetzelfde... aan dezelfde boom

- Toevallig las ik deze week in het laatste nummer van het literaire tijdschrift Letters2 een gesprek met de Ierse dichter Desmond Egan. Hij zegt: 'Ik zou me graag verwant voelen met Beckett. Hij gaat zijn eigen weg; ik tracht ook mijn eigen weg te gaan. Hij is een soort loner. Hij maakt zich geen zorgen om erkenning. Hij schreef ooit dat hij het grootste deel van zijn leven met diepe teugen het falen dronk en meende dat het goed was niet door succes te gronde te worden gericht.'

- Beckett, een *loner*. Zijn we dat niet allemaal? We zoeken om het niet te blijven en we zijn blij om het te kunnen zijn. Op het Consciencepleintje staat een prachtige eenzame boom. Hoeveel blaadjes heeft die boom? Dat weten we niet. Dat is ook niet belangrijk. Terwijl we ze willen tellen in de herfst, vallen ze af; of ontluiken er nieuwe in de lente. Stel dat elk blad een mens is. Dan is Beckett een literair blaadje, ik ben ook zo'n blaadje. Wellicht groeien we aan dezelfde tak? Zoals het met de blaadjes aan de boom is, zo is het met de mensen op de aarde. Hoeveel zijn er? Ik ben de tel kwijt. Indien je zegt: 'Er zijn er vijf miljard.', dan klinkt dat of je ze allemaal over dezelfde kam scheert. Maar als je zegt: 'Er zijn er 5.241.695.483...!', dan benadruk je meer dat het verschillende individuen zijn. Geen mens is dezelfde. Geen blad is hetzelfde. Elk leven is een zelfstandig verschijnsel, een apart wonder met een eigen specificiteit. In elk blad lopen de nerven anders. Zie jij het blad dat Beckett heet? Het hing er nochtans... Zo krijgt elke mens zijn eigen ontwikkeling, die hij kan bijsturen of niet, naar gelang van zijn intelligentie. De intelligentie die hem in staat stelt te overleven als mens tussen de mensen. Die intelligentie, daaraan kun je werken. Je gnosis.

Perfectibiliteit... om het sterven beter te aanvaarden

- Dat is een positieve visie of...?
- Eigenlijk wel. Ik beschouw cultuur als een positief doorgeefluik van de spiritualiteit om te helpen het lot van de mens - geboren worden om dood te gaan - te helpen verlichten. Verlichten is hier dan zowel minder zwaar maken als helderder doen oplichten. Vandaar de vraag of het leven een straf is of een beloning. Want eigenlijk begin je te sterven vanaf de eerste seconde van je geboorte.

'De ondraaglijke lichtheid van het bestaan', flitste het door mijn hoofd, maar ik zweeg. Want Julien begon enkele passages uit Stille Sidders voor te lezen. Als om zijn be(z)wering meer kracht bij te zetten, op een andere manier in te kleuren, te illustreren. Het was dood-stil in de kamer, het leven sprak, want... "toen het licht bij hem was uitgegaan, bleef hij toch niet in het donker achter. Een of

ander licht kwam toen van het ene hoge raam." Zo ook in de kamer.'

Sprekend over bijna niets... dat zich nooit volledig toont

- En wat ziet hij dan door dat raam? Er moet 'iets' zijn daarbuiten. En dan bedoelen we niet de huizen, de bomen of de wolken. Wel de volheid van het onzichtbare, het geheim, iets. Beckett gelooft, vertrouwt... dat er 'iets' is. Want zonder dit geloof wordt het overbodig om de vraag te stellen. Het is dus een visioen dat hij (net niet?) heeft. Hij raakt met de vingertoppen de metafysica. Eigenlijk spreekt Beckett niet over dat 'niets', maar eerder over het 'bijna-niets'. Beckett spreekt echter nooit over 'niets'.

- Toch schreef hij dat toneelstuk (?) *Breath (De zucht)* waarin niets gezegd wordt?

- Ja, de acteur komt op. Hij slaakt een zucht. Af acteur. Einde stuk. Het is de resultante van een consequent doordenken. Beckett beseft dat het enige dat hem nog rest om te overleven de taal is. Niets dan de taal. In een gesprek met Calder, zijn vriend en uitgever, zegt hij dat *uiteindelijk zelfs de taal te kort schiet. Overleven om te overleven*. Zijn personages strompelen, zitten in een vaas waaruit vluchten onmogelijk is. *'Mijn personages hebben niets. Mijn klein onderzoeksterrein is die zone van het bestaan die door andere kunstenaars wordt verzwegen omdat ze zo onbruikbaar lijkt, omdat ze per definitie bijna niet te combineren is met de kunst.'* Maar als Beckett beseft dat ook de taal eigenlijk te kort schiet om het 'onzegbare' te formuleren, wat blijft er dan nog over? Het doet me denken aan een Indische profeet die zei: *'Uw ademhalingen zijn geteld'*. Elk woord over het leven vraagt enkele seconden om het uit te spreken en ondertussen zijn we evenveel seconden dichterbij de dood. Toch blijven we zo ijdel om te willen weten. Vanitas, omnia est vanitas.

Zalige ijdelheid... en de noodzakelijke begrenzing ervan

- Kunnen acteurs zonder een dosis ijdelheid? Het feit dat ik je kom interviewen streelt je ijdelheid...

- De 'onschuldige' ijdelheid is een eerlijk gevoel. En heerlijk soms. Je hebt hard aan iets gewerkt. Je hebt je geest en je hart erin gelegd. De première. Het applaus achteraf. Een blijk van waardering. De beloning voor je inzet. De vreugde dat je de toeschouwer even gelukkiger hebt gemaakt, dat je samen gevluht bent uit de dagelijkse sleur. Veranderd van planeet. Je bent gelukkig, je voelt je gevleid. Dat moet toch kunnen, dat je ijdelheid je dan inpalmt. Maar op dat punt gekiemen, loert het gevaar. Want wat je gebracht hebt, is niet enkel jouw werk; het is het resultaat van eeuwen beschaving, van wat miljarden mensen voordien voor ons hebben opgebouwd, van de auteur, de regisseur en ga zo maar door... uiteindelijk ben

je zelf maar een klein zandkorreltje in de grote culturele berg. Maar met de opvoering 'focust' alles en iedereen zich op de acteursprestatie. Met een applaus krijgt de acteur eigenlijk veel meer dan hem rechtmatig toekomt. Als je dat beseft, kan even ijdel zijn geen kwaad, het is gewoon gelukkig zijn. Wanneer je echter denkt dat al dat succes het resultaat is van je 'eigen' inzet, dan wordt ijdelheid heel vlug hoogmoed. En hoogmoed wordt immer afgestraft. Waar vind je dat mooier terug dan in *Oedipus*? Hij woont in bij zijn vermeende vader, de koning van Corinthië. En wanneer het orakel van Delphi hem voorspelt dat hij zijn vader vermoorden zal en kinderen hebben bij zijn moeder, dan gaat hij weg uit Corinthië. Hij denkt alles wel zelf te kunnen oplossen, maar wordt uiteindelijk gestraft voor zijn hoogmoed. De Griekse (erg menselijke) goden zullen tussenbeide komen. Neem nu ook bijvoorbeeld de Jezusfiguur. Hij predikt van 'doe het goede' en de naastenliefde en hoe heeft de hoovaardige mens zijn boodschap in de geschriften 'vertaald'? En hoe hoogmoedig is de paus als hij zich 'onfeilbaar' waant? Beckett houdt de nederigheid voor als in een spiegel. Zijn stukken lijken zwartgallig, uitzichtloos, maar dat is gezichtsbedrog. Beckett hanteert een soort van positieve metafysica en onderhuidse humor. Dat komt vooral tot uiting in zijn stuk *Alleen (A piece of monologue)*, later door hem herschreven in het Frans tot *Solo*).

Er bestaat ook een publiek dat niet probeert te ijverig zijn boodschap te analyseren. Dat publiek lacht en slaakt uitroepen - en viert tenslotte feest met Beckett; dat publiek verlaat de voorstelling van zijn zwarte stukken verzadigd en verrijkt, met een licht hart, vol van merkwaardige, irrationele vreugde. Poëzie, adeldom, schoonheid, magie - plotseling zijn deze verdachte woorden weer terug in het theater.³

Nog drie jaar... en Christo verpakt de kathedraal.

Het is weer stil. Maar ik heb niet de behoefte om het gesprek daarom weer onmiddellijk op gang te brengen. Een vlek stilte. Is alles gezegd? Julien Schoenaerts rolt een sigaret. Een klein ritueel.

- Ach, ik heb je aanstreker gejat?
- Toen je daarnet over Jezus sprak, begonnen de klokken te luiden.
- Ach, de klokken. Moet je luisteren...

En hij grijpt terug naar *Stille Sidders* en leest de passage waarin de man de klokken hoort: 'De klokslagen en de kreten als voorheen en hij als voorheen nu daar nu daar weg nu daar weer nu daar weer weg. Dan de stilte weer...'

Even stilte weer.

- Weet je, ik loop met een schitterend project in mijn hoofd. Het is mijn droom om Elkerlick in de bewerking van Herman Teirlinck te vertolken. Maar, ik weet niet of je dat al mag publiceren... Herman Teirlinck, ik heb hem in de Studio leren kennen, toen ik nog studeerde. Een prachtige mens. Maar Teirlinck was toch *Nieuw Vlaams Tijdschrift*? Dat zijn jullie ook? Vooruit met mijn project, ik heb het trouwens al voorgelegd aan 'de heren van de kerk' en zij reageerden erg positief.

Schoenaerts staat op. Plant zich in het midden van de kamer. Zwaait hoekig met de armen langs het hoofd. Bootst het klokkengelui na.

- Stel je voor: de *Elkerlick* opgevoerd voor de kathedraal. De mensen in een groot atrium rond het plein. Boing, boing! De kathedraal volledig in het duister. Op de grond overal rode turf. Iets opzij een boom. Boing! Boing! Oorverdovend klokkengelui. Een man te paard verschijnt. Hij stijgt af. Legt zich op de grond. In de rode turf, het stof der aarde, ashes to ashes. Rood, de kleur van liefde en bloed. De kathedraal volledig in het duister. Boing! Boing! Le rouge et le noir...

Schoenaerts gaat volledig op in deze avant-avant-première. Ik kijk gefascineerd toe. Hij beweegt, spreekt zo gepassioneerd en toch zo ingehouden nobel. Ik zie de scène zo voor mij gebeuren. Indrukwekkend. Ik krijg er kippenvel van. Stille sidders.

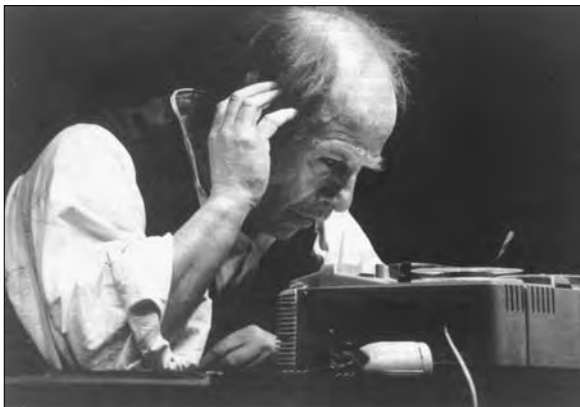
- En in het voorportaal van de kathedraal moet er een stenen beeld van de deugd komen. De versteende deugd.

Op dat ogenblik, het is even over twaalfen, komen de duiven op de vensterbank zitten. Ze luisteren mee.

- Zie je, wat had ik gezegd, voertijd. Antwerpen 1993, culturele hoofdstad van Europa! Opening van de feestelijkheden met de opvoering van *Elkerlick* voor de kathedraal. En dan verklap ik je toch maar hoe dat stuk moet eindigen. Christo heeft de kathedraal verpakt in witte linnen doeken. Het doek valt (letterlijk!) en de torenspits verschijnt in al haar verlichte pracht en praal, versierd met al de Europese vlaggen en op dat ogenblik brandt een spetterend vuurwerk los, boven op de spits. Als dat geen apotheose is, weet ik er niets meer van. Ja, zo zie ik het, zo moet het gebeuren.

Ondertussen is Dominique Wiche binnengekomen. Ze heeft pantoffels met een pelskraagje voor Julien gekocht.

En uiteindelijk vindt Dominique ook nog de doos met de koekjes. Er ontstaat een speels gekibbel over de aankoop van een kastje, een lamp en/of een schaalpje, want ze zijn druk doende met de uitbreiding van de inrichting van het appartement. Een 'toneelkamer' met alles erop en eraan voor Julien, een gastenkamer, een ruime gescheiden werkruimte met prachtig uitzicht. De badkamer wordt in Kretenzisch blauw geschilderd. Dominique leidt me rond. Het is net of ik hier al jaren in huis kom.

Krapps laatste band - foto: Herman Selleslagers

Krapps laatste band (in het buitenland doorgespeeld)

Terug in de huiskamer neemt Julien een exemplaar van Becketts stuk Krapp's last tape. Dominique geeft me haar vertaling van Becketts laatste gedicht Comment dire, de tweede versie. De eerste versie, iets vrijer vertaald, begrijpelijker voor wie niet vertrouwd is met Becketts manier van zeggen, verscheen in het programmaboekje van Krapps laatste band, vertolkt door Julien voor het Zuidelijk Toneel in de Vlaamse vertaling van Dominique Wiche.

- Met *Krapps laatste band* zitten we volgend seizoen voor twee maanden in het Frascatitheater in Amsterdam. En in '91 doe ik het nog eens over in het Engels in Dublin, dat dan culturele hoofdstad van Europa is. *(Hij bladert in het boekje).*

Moet je de foto's eens bekijken van de acteur die de Duitse opvoering verzorgde. Kijk eens naar de houding, de gelaatsuitdrukking. Wat een theatraaliteit. Je merkt zo dat er geacteerd wordt naar het publiek toe. One man-show. Men komt naar de performance van de acteur kijken. Het stuk wordt aanleiding. De verkeerde visie. Krapp zit in zijn eentje met zijn bandrecorder voor zich in zijn kamertje. Dat moet je 'vanbinnenuit' acteren. De toeschouwer moet vergeten dat hij in de zaal zit, hij moet wat voyeur worden, de acteur moet Krapp worden, de zaal wegcijferen.

Ik heb niets tegen gelukkig zijn, ik heb er alleen geen aanleg voor.

- ... waaruit blijkt dat Beckett op zijn manier wél gelukkig is geweest. Van het ogenblik dat je iets in vraag stelt, ken je er de inhoud van, de draagwijdte. En je weet dus ook wat het is om niet-gelukkig te zijn. Je weet maar eerst wat geluk inhoudt, als je het tegendeel ervaren hebt. Leven is creatief bezig zijn. Dan zijn er ogenblikken van zalige voldoening, maar ook diepe teleurstelling. Geluk en droefenis zijn onverbreekbaar met elkaar verbonden. Zoals licht en duisternis. Het licht krijgt maar glans omdat de duisternis er is. Als ik een lucifer aansteek op klaarlichte dag, ben ik potsierlijk, sta ik voor gek. Steek ik een lucifer aan bij nacht in een duister oord, dan gaat er een wereld voor mij open. Ik maak mijn eigen licht in de duisternis en mijn eigen schaduw in de maan.

'Dit zwak niet veranderend licht in tegenstelling tot elk ander licht dat hij zich kon herinneren van de dagen en de nachten toen dag moeizaam op nacht volgde en nacht moeizaam op de dag. Dit licht van buiten werd dan wanneer het zijne uitging zijn enig licht tot dit op zijn beurt uitging en hem in het donker achterliet.' (pp 11-12)

- Ach, ik denk zoals Beckett over de dingen. Beckett versiert mij.

Wat geld(t) voor theater?

- Geld krijgen om iets te doen wat je anders (haast) niet zou kunnen doen, is natuurlijk altijd prettig. Maar eigenlijk ben ik tegen het subsidiëren van theatergezelschappen. Indien je voldoende gedrevenheid en idealisme kunt opbrengen om kwaliteit te brengen, dan komt 'het volk' wel kijken. Met subsidies loop je het risico dat je van acteurs ambtenaren maakt, van wie motivatie en vechtlust vervlakken. Het wordt dan inspiratieloos toneel gesponsord door de belastingbetaler.

Ik toon hem een recensie uit De Morgen van maart '90 over de opvoering van Stille Sidders. De kop vermeldt 'Stoïcijns berusten in de zinloosheid. Laatste opflakking in een acteurscarrière?'

- Ach, ik lees niet alle recensies, ze zijn zelden echt interessant of relevant.

De recensent (Edward van Heer) schrijft: 'Schoenaerts zou Stirrings Still maandenlang moeten kunnen spelen en elke toeschouwer zou deze tekst op voorhand moeten bestuderen.'

- Wel, een opflakking van enkele maanden... dat is een ernstige bosbrand! Ach, dat betekent allemaal niks.

Wat me wel stoort, is dat 'stoïcijns berusten' en de 'zinloosheid'. Beckett berust nooit, hij blijft zoeken, in vraag stellen tot zijn laatste snik. Wie dat doet, onderzoekt niet de zinloosheid van het leven, maar wel de zin ervan.

De collega's

- In het begin zei je dat Beckett een loner was. Zo voel ik me ook. Ik heb ettelijke malen getracht om interessante projecten aan collega's voor te stellen. Maar telkens was het van... ik heb geen tijd, ik kan me niet vrijmaken, ik heb andere afspraken. Ze zijn allen zo druk met zichzelf bezig. Ik werp niemand de steen. Overleven. En dan zeg je tenslotte... waarom al die moeite om anderen proberen te motiveren, warm te maken voor iets? En je zegt... ik doe het wel alleen voortaan. Alleen. Weet je, hier komt nooit eens een collega over de vloer. Wie is Julien Schoenaerts? Zelig, ja, zelig. Maar ik ben er niet ongelukkig om.

De onafgewerkte brief

Wat me wel spijt is dat ik nooit persoonlijk contact met Beckett heb gehad. Ik begon ooit aan een brief. Ik wou hem ontmoeten in Parijs. Maar hoe schrijf je nu zo'n brief aan Beckett? Ik nam een blad en schreef...

*Cher,
Très cher monsieur Beckett,*

... en toen viel ik stil. Ik dacht, ik laat de hele bladzij leeg en ik onderteken. Wie weet... misschien had hij me geantwoord om zijn dankbaarheid te betonen over de inhoud van mijn brief. Ik bedoel dit echt niet ironisch. Alles is immers reeds gezegd, maar toch...

Schoenaerts 'zucht' even. In een razendsnelle flits had ik de indruk met Beckett aan tafel te zitten. Julien staat op en neemt een klein boekje met stijve omslag van een bijzettafeltje.

Waarom gedachten ook gedichten kunnen zijn

- Weet je, ik schrijf ook wel eens gedichten, gedachten. *Schoenaerts bladert het boekje open. Heel voorzichtig als een schrijver. Blaadjes met kleine rode ruitjes. Krapps laatste*

bundel? Soms krabbels, soms heel zorgzaam, bijna kalligrafisch genoteerd, veel doorstreept. Hij begint te lezen. Eerst wat onzeker, aftastend. Mijn reactie? Hij geeft iets prijs van dat geheim, van dat visioen. Ik kom via talloze hartkleppen in even talrijke kamers. Nooit dezelfde. Veel stiltes ook. Hij bladert, zoekt verbanden. We kijken elkaar in de ogen. Wat moet ik zeggen? Is dit een privilege? En toen herinnerde ik mij de opdracht van Julien in Stille Sidders.

Ik ging daarbinnen
ik wist niet waar
En van niets wetend
bleef ik daar

Julien Schoenaerts geeft drie van zijn gedichten/gedachten vrij voor *Gierik & NVT*

Arme Job
op de hoop
van mijn consumptie
Wat een job
Arme Job

De haren wuiven
en wandelen
zo maar dingen
bloot
En sterven mij
het landschap uit

In zomaar woordjes lopen
doorheen te late straten
in warme vingers
vol herfst van jaren
hun kloppen
bij de bedden
beneden
bij de palm
aan de hand
van zo maar woordjes

Eind augustus. Ik ging voor een gesprek en Brando was akkoord. Mijn jasje is heel gebleven. We gingen buiten om nog een pint te drinken. Julien dronk een glas melk, ik een glas wijn. Weg de sidders. ■

Noten:

1. *Stille Sidders* - Samuel Beckett, vertaling Dominique Wiche, Nioba/Antwerpen, Haarlem, ISBN 90 6945 108 5
2. Letters, nr.2, juni 1990, Peter Van de Kamp: Gesprek met Desmond Egan.
3. uit: *De lege ruimte, het toneel vandaag* van Peter Brook